

15 אפריל 2019

הגדרת "עובד" בהסכם קיבוצי ובצו הרחבה

קיימת פסיקה ענפה בסוגיה האם צו הרחבה חל על מעסיק, אך לעומת זאת, סוגית חלותם של הסכמים קיבוציים וצווי הרחבה על סוגי עובדים, בנסיבות בהן ההסכמים הקיבוציים וצווי ההרחבה חלים על המעסיק, כמעט ולא נבחנה בבתי הדין לעבודה.

לאחרונה הגיעה סוגיה זו לפתחו של בית הדין הארצי לעבודה, אשר התבקש להכריע בשאלה האם יש לראות במי שהועסק בתפקיד מפעיל מכונות חרטות ממוחשבות (CNC), כ"עובד" כהגדרתו בצו ההרחבה בענף המתכת, החשמל והאלקטרוניקה, שזו לשונה:

"עובד – כל עובד העובד עבודת כפיים (פועל בעל מקצוע, פועל מאומן או בלתי מקצועי) כולל נוער עובד".

הכרעת בית הדין התבקשה, לאור תביעת העובד לזכויות שונות מכוח צו ההרחבה.

נציין, כי הגדרת "עובד" שלעיל הופיעה בהסכם הקיבוצי בענף המתכת, החשמל והאלקטרוניקה שהתאחדות התעשייתיים היא צד לו, משנת 1964, אשר על יסודו ניתן צו ההרחבה שעמד בלב המחלוקת, ומשכך התבקשה עמדת ההתאחדות בנושא, כמו גם עמדת ההסתדרות הכללית.

תביעתו של העובד נדחתה בבית הדין האזורי לעבודה, שם נקבע, כי עבודתו אינה עבודת כפיים לפי מהותה, היות והמכונה עליה היה אמון החליפה את עיקר עבודת הייצור במובן שהיה נהוג בעת חתימת ההסכם הקיבוצי. מסקנתו של בית הדין האזורי הייתה, כי המושג "עבודת כפיים" הפך לבלתי רלוונטי לגבי עבודה מסוג העבודה של התובע, ולפיכך, דחה את החלת צו ההרחבה בענף על העובד.

התאחדות התעשייתיים הוסיפה וטענה, כי אין לפרוץ את גבולות המונח "עבודת כפיים" שבהסכמים הקיבוציים ובצווי הרחבה. מטרת ההסכמים הקיבוציים, אשר נחתמו במאה הקודמת בתקופה בה תהליכי האוטומציה לא היו מתקדמים ונדרשה מעורבות גדולה של יד אדם בהליך הייצור, מעולם לא הייתה לתגמל את כל העובדים באשר הם, אלא רק קבוצת עובדים מסוימת שלוקחים חלק בייצור ועבודתם פיזית במהותה, כפי שמעיד המונח "עבודת כפיים" בו בחרו הצדדים להסכמים. התזה לפיה יש לראות בעבודת מפעיל CNC כעבודת כפיים, כמו גם הגישה לפיה כל עובד בשרשרת הייצור הוא בגדר עובד כפיים ללא התייחסות לאופי עבודתו, אינן מתיישבות עם לשונם הברורה, הגיונם ותכליתם של ההסכמים הקיבוציים, ואף מנוגדת לכוונת הצדדים להסכמים הקיבוציים, אשר צמצמו והגבילו בכוונה תחילה את סעיף התחולה לקבוצת עובדים מסוימת בלבד. יתרה מזו, בתקופה בה נחתמו ההסכמים הקיבוציים, עמדו לנגד מנסחי ההסכמים אך ורק עבודות כפיים מוכרות וידועות, ואיש לא התכוון לעבודות בטכנולוגיות מתקדמות כגון עבודתו של המערער. משכך, לא יתכן כי הייתה כוונה להחיל את ההסכמים הקיבוציים על עבודות אלה.

לגישת בית הדין הארצי, כיוון שתפקיד המערער היה כרוך בביצוע עבודה פיזית הכוללת את הפעלת כפות הידיים, לצד פעולות של הקלדת הוראות למכונה, המחלוקת היא על היקף העבודה הפיזית ומידת המאמץ. בהקשר זה סבר בית הדין, כי אין למבחן של היקף העבודה הפיזית ומידת המאמץ בעבודה משקל של ממש בשאלה האם יש לסווג את העובד כעובד ב"עבודת כפיים". לדידו, אף התשובה לשאלה האם העובד מייצר באופן עצמאי מוצר או שמא המוצר מיוצר על ידי מכונה אינה מכרעת, והדגש צריך להיות על עצם השתתפותו של העובד בתהליך הייצור והיותו חלק משרשרת הייצור. לעומת זאת ציין בית הדין, כי האמור לא יחול על עובדי הנהלה, מנהלה, שיווק ומכירות וכיוצא בזאת, אשר לא ייחשבו כעובדים בעבודת כפיים ולא יחולו עליהם הוראות ההסכמים הקיבוציים וצווי ההרחבה.

ראו: ע"ע (ארצי) 48382-01-17 יוסף נירנברג נ' ב.ג. גולד טכנולוגיות בע"מ (ניתן ביום 10.4.2019).

המידע שלעיל הינו בבחינת מידע כללי ותמציתי בלבד, ואינו מהווה חוות דעת או ייעוץ משפטי. יש לקבל עצה מקצועית נפרדת לכל פעולה משפטית או אחרת בקשר לאמור במסמך זה.